

Sverker Tronét

Var gång ni äter det brödet...

(1 Kor. 11:26)

Om nattvardslivet

När vi firar nattvard brukar vi lyfta upp nattvardshrödet och vinbägaren så högt det bara går. Att denna gest är en segergest, ja t.o.m. en triumferande åtbörd, kan nog ingen ta miste på. Vi upphöjer Jesu kropp och blod, liksom Moses upphöjde ormen i öknen, för att alla som såg upp på den skulle bli botade från ormens bett (4 Moseb. 21:8—9). Vi upphöjer Jesus i brödets och vlnets gestalt, liksom han blev upphöjd på korset, för att var och en som tror på honom skall ha evigt liv (Joh. 3:16). Vi upphöjer Segraren, Honom som besegrat ormen, övervunnit döden och blivit upphöjd över allt och alla till Faderns högra sida, där han ber för oss och ger sitt liv till oss.

När vi firar nattvard dukas livets hemlighet på våra sinrens bord. Vi får smaka och se, känna och lukta, och höra att Herren är god, att ljulvighet är utgjuten över hans läppar, och av sin ljulvighets ström ger han oss att dricka.

Nattvarden trons och livets centrum

När vi firar nattvard samlas vi kring livets mit och centrum. Vi, som så lätt går bort på egna vägar, blir av vår himmelske Fader dragna till Honom, som är den "osynlige Gudens avbild, den förstfödde i hela skapelsen . . .", som "är huvudet för kroppen, för kyrkan, han som är begynnelsen, förstfödd från de döda till att överallt vara den främste, ty Gud beslöjt att låta all fullhet bo i honom och att genom hans blod på korset stifta fred och försöna allt med sig genom honom och till honom, allt på jorden och allt i himlen." (Kol. 1:15, 18—20).

När vi firar nattvard förkunnar vi för oss själva och för hela världen vår tro och vårt hopp. I nattvarden finns hela den kristna trons överflödande fullhet, därför att han, i vilken all fullhet bor, själv är närvarande. I enkla synliga tecken har Herren valt

att skänka sina osynliga gåvor till den som vill ta emot.

När vi firar nattvard spelas frälsningshändelserna upp för oss, inte som på en filmduk med oss själva som publik, inte heller som en teaterföreställning med oss själva som skådespelare, utan de verkliga frälsningshändelserna, det som skett en gång för alla, det som sker nu och det som en gång skall ske, är närvarande och vi är med i det som sker. För den som genom att ofta vara med vid Herrens måltid, gång på gång fått se dörren öppnas och tidigare oanade rikedomar uppenbaras, är det sorgligt att veta att man fortfarande på så många håll inte anser sig kunna fira Herrens måltid varje söndag. Ty det är genom att ofta fira nattvard, som höjdena, djupen och de tidigare fördolda sambanden så småningom träder fram för vår blick. Nattvarden förkunnelse är inte som matsedelns, som talar om allt det goda som vi kan få om vi vill ha och är beredda att betala; nattvarden förkunnar inte bara utan levererar och serverar också det den förkunnar.

De ord, som prästen uttalar vid utdelandet av nattvarden, är dubbelbottnade: "Kristi lekamen för dig utgiven", "Kristi blod för dig utgjutet". Orden påminner om vad som hände på Golgata: Kristi kropp spikades fast på korset för din skull och hans blod rann ur hans uppstungna sida för din skull. Men utdelningsorden påminner inte bara om det som skedde på Golgata, utan de uttryder också det som sker just nu: Guds Son ger sin kropp och sitt blod till dig nu, i brödets och vlnets gestalt. Att vi i nattvarden tar emot Herrens kropp och blod betyder att vi tar emot hela honom, allt vad han är och allt vad han har gjort för oss. Detta framsår alldeles klart, om vi tänker på hur man på Jesu tid tänkte om blodet. I blodet fanns livet och människans själ. Så när Jesus vid nattvarden insittfelse sade om brödet och vlnen: "detta är min kropp", "detta är mitt blod", så måste han ha menat att det skulle förstås som: "Detta är jag." Därför är det riktigt att vi bereder oss för mottagandet av Jesus genom att bedja: "Herre, jag är inte värdig att du går in under mitt tak, men säg bara ett ord så blir jag ren". Och efter mottagandet kan vi säga: "Nu lever inte mer jag utan du Herre lever i mig."

Nattvarden som gemenskap

Vi alla som firar nattvard tillsammans hör ihop med varandra. Samma Kristi liv lever i var och en av oss. Ändå har deltagandet i nattvardsfirandet, av de allra flesta av oss alldelles självklart setts som en i allra högsta grad privat sak. Och så har också hela vår uppfattning om vad det innebär att vara kristen fått en individualistisk prägel. Kristendomen har så kommit att handla om den individuella själens förhållande till Gud. Och kyrkan har vi sett som en institution med uppgift att hjälpa och stödja enskilda människor i deras mycket privata gudsförhållande. Denna syn på kyrkan som en serviceinstitution för enskilda människors religiösa liv passar som hand i handske för ett statskyrkosystem. Mottagandet av Herren i nattvarden är förvisso något som i allra högsta grad berör oss som enskilda och det, som är allra mest privat i våra liv, men nattvarden är också något annat. Och kyrkan är visserligen ett slags institution med uppgift att stödja enskilda människors liv med Gud. Men kyrkan är inte först och främst en institution och i all synnerhet inte en statlig sådan. Kyrkan är något helt annat och mycket mer.

Den kristna tron är så djup och omfattande, och Kyrkans samlade erfarenhet och meditation över innebörden i det som Gud gjort för oss i Jesus är så överflödande rik, att ingen enskild människa kan vara verkligt katolsk i ordets egentliga bemärkelse, d.v.s. med sin tro och sitt förstånd omfatta *helheten*. Varje tid, varje tradition, varje samfund eller lokal-kyrka är också med nödvändighet ensidig och begränsad. Så har det också varit med den västerländska kristenheten och med Svenska kyrkan. Vissa sidor av tron har varit centrala och utifrån dem har läran formulerats och övriga bibeltexter fått sin plats och betydelse. Detta gäller också synen på nattvarden och på kyrkan. Bl.a. genom den moderna bibelforskningen, den ekumeniska rörelsen och genom kontakten med den fornkyrkliga traditionen har vissa sidor av tron, som tidigare legat utanför vår uppmärksamhet, nu alltmer börjat komma in i vårt blickfält. Detta innebär bl.a. att den tidigare nästan aldrig ifrågasatta individualistiska bakgrunden till hela det kristna livet: att kristendomen handlar om den en-

skilda själens förhållande till Gud, nu så sakteliga kommit att berikas med en allt starkare tonvikt på den mänskliga gemenskapens betydelse. Så har t.ex. uppfattningen om vad Kyrkan är börjat ändras från en tidigare betoning av Kyrkans karaktär av ett slags institution till att man framför allt ser kyrkan som en gemenskap av människor med en gemensam uppgift. Till det som bidragit till den ändrade synen på kyrkan hör de förändringar som skett och håller på att ske i uppfattningen av och i sättet att fira nattvarden. De förändringar i synen på nattvarden som skett under den senaste tiden kan man tydligt se i nattvardsböckerna i 1976 års gudstjänstordning, t.ex. i de ord från 1 Kor. 10:16—17, som beledsagar brytandet av brödet: "Brödet som vi bryter är en delaktighet av Kristi kropp. Så är vi fastän många en enda kropp ty alla får vi del av detta enda bröd." I en av nattvardsböckerna ber vi: "Låt oss alla genom den helige Ande förenas till en enda kropp och fullkomnas till ett levande offer i Kristus." Och i en annan nattvardsbön: "Gör oss alla genom din Ande till ett i honom, så att vi kan uppenbara hans liv i världen." Om tyngdpunkten i nattvardsfirandet tidigare låg i det individuella mottagandet av Kristus, så ligger den nu snarare i den gemensamma föreningen med Kristus. Kanske kan man något tillspetsat säga att med den tidigare tyngdpunkten är det den enskilde kommunikanten som är i centrum. Jag tar emot Kristus. Han kommer till mig och uppfyller och omsluter mig med sin godhet. Jag får ta emot syndernas förlåtelse, liv och salighet. Jag tar emot och går hem till mig med Kristus i mitt hjärta. Vi har visserligen alla varit i Kyrkan för samma sak: för att ta emot Kristus, för att ta emot förlåtelse, vägledning och kraft för våra individuella liv, men att vi firat gudstjänst tillsammans har inte betydelse något särskilt, annat än att det är praktiskt, och så är det ju också ett stöd att se att andra delar min tro. Om man alltså kan säga att tyngdpunkten i gudstjänsten tidigare uteslutande låg och i många fall fortfarande ligger på att det är Gud som betjänar varje enskild individ, så kan man också säga att det i vår tid pågår en förflyttning av tyngdpunkten i synen på vad gudstjänsten är, mot att också betona att vi, som gudstjänstfirande gemenskap, tillsammans gör något inför Guds ansikte. Detta är inte

en godtycklig förändring eller en ändring till det sämre, utan det är en återvinning av den rikedom och fullhet som gått förlorad genom urartning å ena sidan och fastlåshet i kontroversens anda å den andra, men som hela tiden bevarats i den ortodoxa traditionen. Det handlar alltså inte om att säga nej till tidigare erfarenheter, utan om att upptäcka att sanningen är mycket större och Guds gåvor ännu mycket rikare än vi tidigare trodde.

När vi nu skall försöka se vad den här förändringen innebär, vill vi inte på något sätt förneka eller förringa betydelsen av det inre mottagandet av Herren eller den enskildes gemenskap med Honom, som kommer till oss i nattvarlden och som lovat att vara med oss alla dagar intill tidens ände.

Tidigare har nog vår uppmärksamhet mest varit inriktad på två moment i nattvarldsfrändet: dels på instiftelseorden då Jesus om brödet och vinet säger "detta är min kropp" och "detta är mitt blod", dels på kommunionen, då vi tar emot Jesus under brödets och vinets gestalt. Nu har vi börjat ana att nattvarlden innehåller ännu mer än undret med brödet och vinet. Guds Son som blev mänskliga i Marias liv, Han som vi kan läsa om i evangelierna, Han som gav sitt liv för oss på korset, Han som besegrat döden och nu sitter på Gud Faderns högra sida, Han som skall döma hela världen — HAN är mitt ibland oss i brödet och vinet. Ja, han kommer in i oss, in i våra liv och är oss så ofatbart nära. Detta är mer än en mänskliga kan fatta, och det är mer än nog för att vårt hjärta skall svämma över av salighet. Men kanske är det så att tiden nu är mogen och att Herren vill visa oss ännu mer av sin härlighet och ge oss ännu mer av sin nåd, för att också använda oss i sin plan och i sitt handlande med världen.

Tacksamheten över Guds gåvor

I många församlingar bär kyrkvårdarna eller några andra ur församlingen fram brödet och vinet tillsammans med kollekten. Och i psalm 636 Ps&V 76 sjunger vi om detta: "Vi till ditt altarbord bär fram som offergåva o Guds lamm vår glädje våra nederlag, oss själva, allt vad Du oss gav." I våra gåvor:

70

i brödet, i vinet och i pengarna, bär vi fram oss själva som ett offer till Gud. Ibland kan hela församlingen följa med i offertoriprocessionen och samlas kring altaret. Då blir det tydligt att det inte bara är brödet, vinet och våra pengar som vi bär fram som ett offer, utan vi bär fram oss själva och överlämnar oss åt Gud, för att han skall göra med oss efter sin vilja. "Vi bär så många med oss i bön när vi går fram. Vad Kristus gav och ger oss det gäller också dem. Du dukar bord för alla, här är de döptas hem. Vi bär så många med oss, O Gud, vi ber för dem." (778:1, Ps&V 82)

Vi bär alltså fram oss själva, hela vårt liv och världen, allt vad Gud givit oss, som ett offer i brödet och vinet, i våra pengar och kroppar, för att tacka Gud för allt och för allt skall läggas under hans vilja och vara till hans ära.

Vad händer sedan med offergåvorna? De placeras på Herrens bord, som ett representerande tecken för församlingen och för den värld vi i vår förbön burt fram till Herren Jesus, för att vi och våra förböner, genom honom och med honom och i honom, skall få komma inför Faderns ansikte. Över brödet och vinet kommer sedan Ordet, som från begynnelsen fanns hos Gud och genom vilket allt blev till, Ordet som blev mänskliga och bodde bland oss, och Ordet säger om brödet och vinet, i vilket vi givit oss själva till honom: "Detta är min kropp, som offras för er" och "Denna bägare är det nya förbundet genom mitt blod". I brödet och vinet på altaret förenas församlingen med sin Herre och blir vad hon är: Kristi kropp.

Sista delen av nattvardsbönen, som kommer efter instiftelseorden, är en höjdpunkt i hela nattvardsfirandet. När Jesu Kristi offer en gång för alla på Golgata, blir närvarande i, med och genom det bröd och vin⁴ vilket vi givit oss själva till honom, ber vi till Gud vår Fader: "Se till det fullkomliga och eviga offer med vilket Du i Kristus har försonat oss med dig själv. Låt oss alla genom den helige Ande förenas till en enda kropp och fullkomnas till ett levande offer i Kristus." Den ämninnehandling, som innebär att hela Kristi verk blir närvarande i den måttid han kallar oss att fira, fullbordas i nattvardsbönens avslutande ord. Då upphöjes Kristus i brödets och vinets gestalt, förenad med sin kyrka i golgataoffrets

8

71

hängivelse till Fadern: "Genom honom och med honom och i honom tillhör dig, Gud Fader allsmäktig, i den helige Andes enhet all ära och härlighet från evighet till evighet." Den-na offrets och tillbedjans hängivelse till Fadern fortsätter med att vi ber Fader vår...

Den inåt- och uppåtgående rörelse, som börjar med att vi kallas till Herrens måltid, som fortsätter när vi bär fram oss själva till honom och på altaret förenas med honom och förvandlas till honom och som fullbordas när vi förenade med honom upphöjes, som ett levande offer till Fadern; denna inåt- och uppåtgående rörelse vänder när brödet brytes och vi säger: "Brödet som vi bryter är en delaktighet av Kristi kropp. Så är vi, fastän många, en enda kropp, ty alla får vi del av detta enda bröd." Kyrkans natur och enhet är synlig i Kristi kropp upphöjd till Fadern, i det bröd och vin, i vilket vi givit oss till honom. När brödet brytes och vinet delas påbörjas den utåtgående rörelse som innebär att Kyrkan, som varit samlad och förenad til ett med Herren, nu sänds ut i världen med den välsignelse från Gud, som hon mottagit i, med och genom Kristus.

Samling och sändning

Till nattvardsfirandet kallas Kyrkans samman, ja man kan t.o.m. säga att det är vid nattvardsbordet som Kyrkan blir till, hålles vid liv och ständigt förnyas. Nattvarlden är som ett Kyrkans hjärta, därifrån pumpas det livgivande blodet ut i kroppen och dit måste det återvända. Vid nattvardsbordet blir Kyrkan synlig, Kristi kropp — Guds Sons, den människovordnes, den lidandes, den korsfästes, den i dödsriket nedstignes, den uppståndnes, den himlafarnes, hans som kommer till oss i Ordet och genom den helige Ande, hans som skall komma — hans kropp blir närvarande först i brödet och vinet och sedan i gemenskapen av dem som församlas vid nattvardsbordet och där förenas med Kristus och med varandra.

Aldrig kan man klarare se vad Kyrkan är och vilken hennes uppgift är, än vid nattvardsbordet. "Kyrkan är den gemen-

skap i vilken det nya livet, försoningen, rättfärdiggörelsen och friden mottages genom tron, levas ut, betygas och så förmedlas till mänskligheten. Den helige Ande bemyndigar och förpliktar kyrkan till att i världen vara ett verksamt tecken för den genom Kristus vunna frälsningen." (Det andliga ämbetet i kyrkan s.5)

Från nattvardsbordet sänds vi ut för att på vår ort vara det vi är — Kristi kropp, ett levande och synligt tecken på Guds kärlek, på frälsningen genom Kristus och på den uppståndnes närvaro genom den helige Ande. Där Jesus gick fram under sitt jordeliv var Guds rike nära, och så är det också varhelst Herren är närvarande genom sin kropp, som är Kyrkan. Vilka konsekvenser detta än får, så är det alldeles klart att den nattvardsfirande församlingen har en tvåfaldig prästerlig uppgift (1 Petr. 2:5&9): dels att i ord, handling, liv och lidande ägva vittnesbörd inför sin omgivning om Kristus och dels att från vardagen och världen till Herrens dag och Herrens bord bära fram också den och deras böner som inte själva kommer. Både bokstavigt och bildligt skall vi göra som de som bär den lame mannen hem till Jesus. Vi skall ta med oss dem till Jesus, som behöver hans hjälp, antingen vi leder dem vid handen eller bär dem hem i vår förbön till mötet och måltiden med Herren. För där Herren Jesus är, där är Guds rike och där verkar Guds Andes kraft, helande och nyskapande.